

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ

Aysu KILIÇ

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ

Aysu KILIÇ

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2022

SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇELİK

Yazar: Aysu KILIÇ

ÖZ

Sanatsal aktivitelerin kişilerin kendilerini daha iyi ifade etmesine olanak vermesi sanat terapisi kavramının önemini ortaya çıkartmıştır. Bu tez çalışmasının amacı seramik uygulamaların ve materyallerin terapi ortamında nasıl kullanılabileceğini incelemek ve örnekleriyle ortaya koymak olmuştur. Seramik uygulamalar yardımıyla katılımcıların iç dünyalarını yorumlama yeteneği ve bunun psikoterapideki karşılıkları açıklanmıştır. Çalışma içerisinde seramik uygulamalar ve dokunma duyusu arasındaki ilişki, seramik eserlerin yapısal ve yapıbozumsal süreçlerinin insan psikolojisine etkisi ve uygulamalar sayesinde katılımcıların gelişimsel süreçlerini nasıl tekrar ziyaret edebileceği incelenmiştir. Bu çalışma kil uygulamalarıyla kişilerin bilinçaltı ile nasıl iletişim kurabilecekleri, katarsis üzerinden kendileri ifade edebilecekleri, ilgili materyali bir dil olarak nasıl kullanabilecekleri ve konsept bir üretim üzerinden duygularını nasıl somutlaştırabilecekleri açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Sanat Terapisi, Katarsis, Psikoterapi, kil.

ART AND THERAPY FOR CERAMIC APPLICATIONS

Supervisor: Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇELİK

Author: Aysu KILIÇ

ABSTRACT

The process of art making and the ability of ones expressing oneself through this process arose the importance of art making to be used in therapeutic environments. This paper aims to analyze the use of ceramic applications in art therapy. The ability of expressing the emotions through clay-work and the correlations between the psychoteraphy and art therapy is studied. The core features of the clay-work is mentioned and is linked to various processes: the process of ones expression though touching, the process of constructing and deconstructing, and the process of regression. This paper emphasizes and differentiantes ways of expression such that: revealing the unconscious of one through clay-work, facilitating catharsis and verbal communications, and the concretization through the conceptual aspects of the clay-works.

Keywords: Ceramic, Art Therapy, Catharsis, Phsychotherapy, clay.

TEŞEKKÜR

Seramik Uygulamalar Özelinde Sanat ve Terapi isimli Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu sürecinde, değerli bilgileri ve tecrübeleri ile tüm süreçte desteğini esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Hüseyin ÖZÇELİK' e çalışma sürecimde her türlü desteği sağlayan Arş. Gör. İlhan MARASALI' ya bu süreci beraber geçirdiğim ve çalışmalarımın katkı sağlayan Sadık Ramazan YILMAZ, Burak EKİNCİ, Yiğithan DURLU' ya ve hayatımın her evresinde birlikte olduğum çok kıymetli anneme, babama ve ablama sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Aysu KILIÇ

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ.....	vi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SANAT VE TERAPİ.....	3
1.1. Tarihsel Süreçte Sanat Terapisi.....	4
1.2. Sanat Akımlarının Terapi İle İlişkisi.....	5
1.3. Bir Tedavi Yöntemi Olarak Sanat Terapisi ve Çeşitli Terapi Yolları.....	6
2. BÖLÜM: SANAT TERAPİSİ SÜRECİNDE SERAMİK	
UYGULAMALAR.....	16
2.1. Seramik Uygulamaların Tarihi ve Temel Özellikleri İle Psikoterapide ki Yeri.....	16
2.2. Seramik Uygulamaları ve Sanat Terapisi Bağlamı.....	21
2.3. Seramik Uygulamalarla Kişiler Üzerinde Gözlemlenen Davranış Değişiklikleri.....	25
3. BÖLÜM: SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ	
KİŞİSEL UYGULAMALAR.....	27
SONUÇ.....	36
KAYNAKLAR.....	39
ETİK BEYAN.....	45
ORJİNALLİK RAPORU.....	46

ORIGINALITY REPORT	47
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	48

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Jean Dubuffet, 1962-1974. <i>L'Hourloupe</i> . Erişim: 19.05.2022. https://tinyurl.com/yc5adh9n	6
Görsel 2. Faisalabad, 2010. <i>Central Jail Faisalabad</i> . Erişim: 19.05.2022. https://tinyurl.com/2s3z6axv	7
Görsel 3. Gülşah Saraç. 2017. Erişim: https://tinyurl.com/3ea8pbkk	22
Görsel 4. <i>İsimsiz 1</i> , 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	27
Görsel 5. <i>İsimsiz 1</i> , "Detay" 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	28
Görsel 6. <i>İsimsiz 2</i> , 45x36 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf, Kraikle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	29
Görsel 7. <i>İsimsiz 2</i> , "Detay", 45x36 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf, Kraikle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	29
Görsel 8. <i>İsimsiz 3</i> , 50x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	30
Görsel 9. <i>İsimsiz 3</i> , "Detay", 50x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	30
Görsel 10. <i>İsimsiz 4</i> , 50x35 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Kraikle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	31
Görsel 11. <i>İsimsiz 4</i> , "Detay", 50x35 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Kraikle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	32
Görsel 12. <i>İsimsiz 5</i> , 30x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Mavi Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	33
Görsel 13. <i>İsimsiz 5</i> , "Detay", 30x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Mavi Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	33
Görsel 14. <i>İsimsiz 6</i> , 35x20 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Kraikle transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....	34

- Görsel 15.** *İsimsiz 6*, “Detay”, 35x20 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....34
- Görsel 16.** *İsimsiz 7*, 15x15 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Kırmızı Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....35
- Görsel 17.** *İsimsiz 7*, “Detay”, 15x15 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Kırmızı Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.....35

GİRİŞ

Sanat dürtüsel, duygusal ya da bilişsel olarak insanları etkileme gücüne sahip, maddelerin genellikle bir anlam ifade ederek ve sembolik öneme sahip bir şekilde düzenlenmesi ürününe verilen isim olduğu söylenebilmektedir. “Sanat, dinleyen ve görende estetik bir zevk ve heyecan yaratan, gerçekliği sembolik, ulaşılabilir ve karşılıksız bir şekilde taklit ile ifade eden eser ve hareketlerdir.” (Sena, 1972. s.73) Sanat, içerisinde insana ait türlü aktiviteler, yaratımlar ve ifade biçimleri barındırabilen bir kavramdır. Bu kavrama müzik, edebiyat, film, fotoğraf, heykel ve resim örnek verilebilir. Sanatın anlamını ifade etmek için felsefede estetik dalına başvurulurken, geçmiş nesiller ve günümüzle arasındaki iletişimi incelemek için sanat tarihi bilimine ve insanlar ile sanat arasındaki ilişkiyi incelemek için psikoloji bilimine başvurulabilir. Sanat faaliyetlerine tarih öncesi çağlardan günümüz çağdaş sanat anlayışına kadar insanoğlunun iz bıraktığı her dönemde rastlamak mümkündür. Kelime anlamları arasından sanat incelendiğinde birçok kültürde sanat kelimesinin anlamları arasında ustalık tanımının geçtiği görülmektedir. Bunun başlıca sebebi geçmiş toplumların sanatçıya bakış açısının bir zanaatkarla eşdeğer olmasıdır. Bundan yola çıkarak sanatın ve sanatçının işlevi konusunda yorum yapmak mümkündür.

Toplum ve sanat her dönem iç içe ilişki içinde olmuştur. Sanat ve sanatçı bulunduğu dönem içerisindeki etkileşimleri yansıtır. Sanatçı, sanatını icra ederken doğadan ve bulunduğu toplumun ruh halinden etkilenerek, eserini tüm bu yansımaların etkisi ile yapar. Konusu, tekniği, duygusu ne olursa olsun sanat tüm toplumları etkisi altına alır. Sanatçı, hangi kültürde olursa olsun sanatın ortak ve evrensel dilini kullanır ve bu evrensel dil aracılığı ile sanatı tanımlama çabası içerisine girer. (Sena, 1972. S.73)

Günümüzde sanat eserinin birincil işlevi dekoratif bir unsur olarak görülse de geçmişte bu şekilde görülmemiştir. Sanat eserleri, konseptleri yaratıcı bir biçimde ifade ederek diğer insanlarla bağ kurma gücüne sahiptir. Bir sanatçı yalnızca bu işlevini kullanmak adına bir sanat eseri oluşturabilir. Nihayetinde sanat, bireylerin düşüncelerini, duygularını, inançlarını yahut fikirlerini harekete geçirme gücüne sahiptir. Aynı şekilde sanat, bir fikrin yaratıcı bir şekilde kendini ifade ediş biçimidir. Bu ifade ediş biçimi türlü yöntemlerle hayata gelebilmektedir.

Bu tez çalışması içerisinde sanat ve terapi arasındaki ilişkilerden bahsedilmektedir. Sanatın bir tedavi aracı olarak kullanılmasının toplumlar içerisinde kendine nasıl yer verildiği tarihsel olarak incelenmiştir. Sanat tarihi içerisinde çeşitli akımların günümüz terapi anlayışı ile işlevsel ve yapısal olarak nasıl

yollarını kesiştiği açıklanmıştır. Yapılan literatür taraması yardımıyla görsel sanatlar dışında diğer duygu ifade edinim yollarının psikoterapideki yeri çalışılmıştır. Sanat terapisi kavramının geçmişten günümüze geçirdiği yolculuk yapılan araştırmalardan verilen örneklerle okuyucuya sunulmuştur. Çalışmanın amacı olan seramik uygulamalar ve sanat terapisi ilişkisine yardımcı olması adına renk kavramı üzerine araştırma yapılmış ve renklerin kişilerin iç dünyasını nasıl yansıtabileceği sanat terapisi bağlamında incelenmiştir

Bu çalışmadaki asıl amaç kişilerden alınan geri dönüşler, art brut kavramından elde edilen birikimler ve sanatsal bir takım ifade ediş yöntemlerinin araştırmaları sonucunda seramik ile terapinin duyguları aktarma da kolaylaştırma, bilinçaltında var olanları dışa vurma, doğru ifade edebilme gibi sanatın iyileştirici yönünü ortaya koymak ve araştırılan konu hakkında okuyucuya bir fikir vermesini sağlamaktır.

1.BÖLÜM: SANAT VE TERAPİ

İnsanoğlu sanatı kendisini ifade edebilmek ve çevresiyle iletişim kurabilmek adına çağlardır kullanmakta olmasına rağmen sanat terapisi kavramı yirminci yüzyılda ilk kez ortaya çıkan bir kavramdır (Waller ve Gilroy, 1978). Boya, tebeşir, kil gibi materyallerin kullanıldığı ve kişinin kendisini ifade etmesine yarayan bir terapi türüdür (Gladding, 1998). Yaratıcı sürecin ve bu süreç içerisinde kişilerin bahsedilen materyallerle ilişkisinin geleneksel psikoterapik teknikler ve teorilerle harmanlanması sonucu sanat terapisi kavramı oluşmuştur. Günümüzde sanat terapisi tanımlaması yapılırken bu tanım yapısal olarak iki ana fikirle özetlenebilmektedir. Bu iki ana fikrin ilki sanatın oluşturulma sürecinin ve genel anlamıyla yaratıcı sürecin insan üzerinde tedavi edici gücünün olmasıyla ilişkilidir. Bu fikir sanatın oluşturulma sürecinde edinilen deneyimlerin, ortaya çıkardığı sanat eserinden bağımsız olarak kişiye iyi geldiğini savunmaktadır (Hill, 1948). Bu yüzden buna aynı zamanda bir tedavi türü olarak sanat da demek mümkündür. Kişinin yaratıcı süreç sayesinde kendisini ifade etmesi birincil amaçtır. Bu süreç içerisinde kişinin kendisini özgünce ve yaratıcı şekilde ifade etmesinin sonucunda duygusal bir iyileşmeye ve kişisel bir tatmine ulaşabileceği görüşü baskındır. Bir diğer ana fikir ise sanatın sembolik bir iletişim biçimi olarak değerlendirilebileceğini savunan bir fikirdir. Burada açığa çıkan sanat eserinin, kişinin kendini ifade ediş biçiminin bir uzantısı olduğu söylenmektedir (Ulman, 2001). Sanat eseri değerlendirirken yaratıcısının duygusal dünyası ve kişisel çatışmaları göz önünde bulundurulur ve değerlendirme bunlar üzerinden yapılır. Açığa çıkan sanat eseri üzerinden kendini ifade eden birey, bu sanat eseri sayesinde problem çözme, içsel çatışmalarının üzerinden gelme ve yeni bakış açıları aramak gibi pozitif ve tedavi edici sonuçlar bulmaktadır.

Birbiriyle çelişmeyen bu iki ana fikir somut anlamda birlikte hareket etmektedir. Bir tedavi türü olarak sanat ve sanatın sembolik anlamları üzerinden yürütülen sanat terapisi türleri gerçek hayatta birbirini destekleyen sürecin parçalarıdır (Waller, 2003). Sanat eserini oluşturma evresinde kişinin deneyimlediği özgün yaratıcı süreç kişiyi kendini anlaması ve anlatması konusunda geliştirirken, açığa çıkan sanat eseri üzerinden dış dünyayla iletişime geçmesi mümkündür. Sanat eserleri kişilerin kelimelerle anlatma konusunda güçlük çekebilecekleri düşünce ve hisleri ifade etmenin yöntemlerinden birisidir (Waller, 2003). Geleneksel terapi yöntemlerinden

farklı olarak sanat terapisinde bu ifade ediş yöntemi çeşitli medyumlarda gerçekleşmektedir.

1.1. Tarihsel Süreçte Sanat Terapisi

Sanatın bir terapi aktivitesi olarak kullanabileceği düşüncesi insanlık için yabancı bir konsept değildir. Grup ya da bireysel olarak sanat aktivitelerinin insan psikolojisiyle ilişkisi birçok kültürde görülmektedir. Sanatın insan psikolojisiyle ilişkisini M. Edwards (1989) şu maddelerle göstermektedir:

- Sanat ve sanat eserlerinin dini ve ruhani aktivitelerde kullanılması.
- Felsefede yaratıcı süreç ve delilik arasında bağlantılar olduğunu öne süren çalışmaların olması.
- Duygusal ve bilişsel gelişim sürecinde sanatın insanlar üzerinde olumlu etki sağlıyor olması.
- Hayal kurma, rol yapma, kurgu yaratma gibi hayal gücüne bağlı aktivitelerin psikolojik gelişim sürecinde kişileri olumlu etkiliyor olması.

Sanatın insan psikolojisi üzerinde bir etkisi olduğu açık olsa da yirminci yüzyıla kadar sanat terapisi kavramı oluşmamıştır (Waller ve Gilroy, 1978). Savaş sonrası Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri içerisinde sanat terapisi profesyonel olarak doğmuş ve gelişmeye başlamıştır. Sanat terapisinde öncü isimler bu dönemde çalışmalarına başlamıştır. Alanda yapılan çalışmalar sanat eğitimi bilimlerinden ve psikanaliz bilimlerinden gelen yetkililer tarafından yapılmıştır. Ağırlıklı olarak okullarda ve hastanelerde 1940'lu yılların başında bu çalışmalar hayata geçirilmiştir (Waller ve Gilroy, 1978). Süreç içerisinde yaptıkları çalışmaların kaydedilmesi sonucunda Sanat Terapisi başlığı altında yayınlar çıkarılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda sanat terapisi özelinde yetkililer yetiştirilmesine karar verilmiş ve bu alan sağlık örgütleri tarafından tanınmıştır. Benzer şekilde Birleşik Krallık 'da bu alanda çalışmak isteyen kişiler için eğitimler ve kurslar düzenlenmeye başlanmıştır (Farokhi, 2011).

1.2 Sanat Akımlarının Terapi İle İlişkisi

Sanat terapisi tarihi incelenirken sanat tarihi özelinde de inceleme yapılması gerekmektedir. Sanat tarihi ve akımları, sanat terapisine direkt etkisi olmasa da dolaylı yoldan bu alanın gelişmesini sağlamıştır. Sanat terapisi kavramı insanlar için çok uzun süredir var olan bir kavram olmasa da sanat üzerinden bireylerin kendilerini ifade etmesi ve sanatın iyileştirici etkileri geçmişten günümüze kadar görülmüştür. İşlevsel olarak sanat terapisinin çağ öncesi zamanlarda da kendini gösterdiği söylenebilir. İnsanlar çevresindekileri etkilemek, kendi deneyimlerine anlam kazandırmak ve deneyimlerini ifade etmek için sanatı kullanmışlardır (Edwards, 2014). Benzer şekilde klinik anlamda olmasa da tedavi edici olarak ritüeller içerisinde sanatın kullanımı görülmüştür (McNiff, 1979).

Dışa vurumculuk akımı sonrası açığa çıkan sanat eserlerinin genel sanat normları dışında karakterler göstermesi, delilik ve sanat üretimi arasında bir bağlantı olabileceği araştırmalarının yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Alman psikiyatrist ve sanat tarihçisi Hans Prinzhorn 1920 yılında kadar psikiyatri kliniğinde yatmakta olan hastaların ürettiği eserlerini toplamış ve incelemiştir (Busine ve diğerleri, 1998). Ağırlıklı olarak şizofreni hastalarının eserlerini inceleyen Prinzhorn 1922 yılında *Artistry of Mentally Ill* kitabını yayınlamıştır (Prinzhorn, 1995). Kitabın yayınlanması sonucunda dönemin avant-garde sanatçıları bu eserlerle ilgilenmeye başlamıştır. Fransız sanatçı Jean Dubuffet başta akıl hastası olan ve bir sanat eğitimi almamış olan kişilerin ürettiği sanat eserlerini toplamaya başlamış ve bu tarz eserlere ham sanat anlamına gelen Art Brut adını vermiştir (Edwards, 2014). Eserlerin ham olarak değerlendirilme sebebi geleneksel sanat kültüründen etkilenmemiş olmaları ve sanat anlayışının ham haliyle kendini var etmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Dubuffet, geleneksel sanat anlayışının ve kültürün sanatın doğasına aykırı olduğunu savunmuştur. Art Brut anlayışı sanat terapisi kavramının gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Kavramın gelişmesi sürecinde erken araştırmacılar yirminci yüzyılın ortalarında ağırlıklı olarak Art Brut sergilerini gezmişler ve incelemeye almışlardır (Waller, 1991).

Görsel 1. Jean Dubuffet, 1962-1974. *L'Hourloupe*. Erişim: 19.05.2022.

<https://tinyurl.com/yc5adh9n>

1.3. Bir Tedavi Yöntemi Olarak Sanat Terapisi ve Çeşitli Terapi Yolları

Çeşitli hastalıklar ile boğuşan insanlar, bu hastalıkların getirilerinden kaçmak için birtakım alışkanlıklar edinmektedir. Bu alışkanlıklar gerçeklikle başa çıkma konusunda bireylere yardımcı olmaktadır. Sanat ve sanat aktiviteleri bu başa çıkma mekanizmaları içerisinde önemli bir rol oynamaktadır (Farokhi, 2011). Yaratıcı süreç, kanser ve kalp hastalığı gibi hastalıklara sahip olan bireylerde iyileştirici etki gösterebilmektedir. Hasta kişiler hastalıkların getirdiği duygusal yükten sanatla ve sanat eseri üreterek kaçabilmektedir. Bu sebepten ötürü hastaneler ve hasta bakım evleri sanatın hastalar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Bu incelemeler sonucunda sanat ile vakit geçiren hastaların uyku düzenlerinde iyileşme olduğu gözlemlenmiştir (Farokhi, 2011). Aynı araştırmalar odalarında tablolar asılı olan hastaların ağrı kesici kullanma isteğinin azaldığını ve hastanede geçirdikleri iyileşme sürecinin odasında sanat eseri bulunmayan hastalara göre daha az olduğunu ortaya koymuştur. Sanatsal aktivitelerle uğraşan hastaların edindikleri sanatçı kimliğinin, mevcut sahip oldukları kanser hastası kimliğinden farklı bir kimlik doğurduğu ve bu yeni kimliğin kişilerin psikolojilerinde olumlu etki yarattığı gözlemlenmiştir (Farokhi, 2011). Araştırmalara katılan kadın kanser hastalarının resim gibi yaygın sanat türlerinde ziyade seramik gibi farklı sanat dallarına yöneldiği tespit edilmiştir. Bakımevlerinde ve hastanelerde düzenlenen sanat programlarının kişilerin sahip olduğu hasta

kimliğini askıya alması özellikle ölümcül hastalıklara sahip olan hastalar için olumlu bir etki yaratmıştır. Aynı şekilde yapılan araştırmalar kanser hastalarının duygusal olarak başa çıkmakta zorlandıkları hastalık süreçlerini yaratıcı etkinliklerle baskılayabildiğini göstermiştir (Farokhi, 2011). Yoga ve meditasyon gibi aktivitelerin yanında bireyler sanatla uğraşarak hastalığın ve getirilerinin ruhsal semptomlarını hafifletebilmişlerdir.

Görsel 2. Faisalabad, 2010. *Central Jail Faisalabad*. Erişim: 19.05.2022.
<https://tinyurl.com/2s3z6axv>

-Pakistan Central Jail Faisalabad hapisanesindeki 2 mahkûm grafik kağıdına halı çizimi yapıyor-

Sanat terapisinin hedefleri diğer bütün psikoterapi modelleri gibi terapi alan kişinin ruh sağlığının ve duygu durumunun iyiliğini sağlamaktır (Hogan, 2001). Fakat diğer modellerden farklı olarak sanat terapisinde kişinin kendini ifade ediş biçiminde direkt bir iletişim kurmak yerine resim, heykel, fotoğraf ve seramik gibi görsel sanatlara başvurulur. Bu sebepten ötürü sanat terapistleri direkt iletişim harici işaretleri ve sembolleri anlamlandırabilmek ve bu sembollerin yaratıcı süreç içerisinde nasıl gerçekleştiğini görebilmek adına eğitim alırlar (Farokhi, 2011). Bu anlamlandırma aşaması diğer psikoterapi modellerine göre sanat terapisinde farklılaşmıştır. Hastaların oluşturdukları sanat eserleri üzerinden hislerini ve duygularını okumak birincil amaçtır. Bu yöntem sayesinde bireyler sadece kendileriyle ilgili birtakım kanılara varma aşamasında yardım görmemekte aynı zamanda kendilerinin dış dünyayla olan ilişkilerine de yalın bir şekilde bakabilmektedir (Storr, 1972). Sanat terapisinde farklı koşullar ve farklı gruplar altındaki kişilere uygulanabilir. Bireylerin kelimelerle ifade etmekte zorlandıkları duygu ve düşünceleri gerçek hayata yansıtabilir. Kendini ifade etme açısından zorluk yaşayabilecek gruplar çocuklardan, ergenlik dönemi gençlerden, yaşlılardan, öğrenme bozukluğu yaşayan bireylerden, depresyon dönemindeki yetişkinlerden ve diğer psikiyatrik durumlar altındaki bireylerden oluşabilir (Farokhi, 2011). Kelimelerle ifade edilmesi güç ve duygusal açıdan tehdit oluşturabilecek koşullar için sanat yönteminin uygulanması kişilerin kendini ifade etmesi konusunda rahatlatıcı bir unsur olarak yer almaktadır. Bu sebepten ötürü sanat ve sanat eseri üretimi kişinin kendini ifade etme biçimleri arasında güvenli bir yol olarak görülmektedir. Sanat terapisinde aktiviteleri birincil tedavi olarak kullanılmaktan ziyade kişilerin sağlığını destekleyecek aktivite olarak eğitimsel, öğrenimsel ya da birleştirici amacı olan aktivite alanlarında uygulanmaktadır (Goffman 1973).

Sanat terapisinde aktivitelerinde öncelik bireyler için özgür bir alan yaratmak ve bu yaratılan alan içerisinde katılımcıların kendilerini ifade etmesine olanak vermektir. Bu ifade ediş biçimi sanatsal faaliyetle yürütülmektedir. Bu aktivite sonucunda bireylerin kendi doğalarına ait olumsuzlukları dile getirmesinde kolaylık sağlanması hedeflenmektedir. Sanat terapisinde öncelikli olarak bu aktiviteler katılan kişilerin demografisi göz önünde bulundurmaktadır. Aktiviteyi yönetecek olan sanatçı ya da terapistin aktiviteye katılanları tanıması ve bu özgür alanı yaratabilmesi için onlarla bir ilişki geliştirmesi gerekmektedir. Burada katılımcıların

yönlendirilmesi ve onların iç dünyalarını açması hususunda terapistin katılımı gerekmektedir. Bireylerin kendilerini ifade etme konusunda cesaretlendirme sağlanabileceği gibi, materyallerin doğru kullanımı konusunda da yönlendirme gerçekleştirilebilir. Materyallerin doğru kullanılmasında birincil amaç yetkin bir sanat eseri çıkartmaktan ziyade aktivitenin sağlıklı ilerletilebilmesidir (Edwards, 2014).

Sanat terapisti süreç boyunca türlü metotlar kullanabilmektedir. Bu metotlar resim, heykel, kolaj ya da seramik olarak kendini göstermektedir (Gladding, 1998). Duygusal travmaya, ev içi şiddete, fiziksel şiddete mağdur kalmış bireyler ve psikolojik rahatsızlıklarla başa çıkmak durumunda kalan kişiler sanattan ve yaratıcı süreçten faydalanabilir (Farokhi, 2011). Hastaneler, özel akıl hastaneleri, okullar ve sosyal alanlar sanat terapisinin ve bu tarz terapi servislerinin uygulanabileceği alanların başında gelmektedir. Sanat terapisinin uygulanması aşamasında nasıl bir yol izleneceği ve hangi metotlarla çalışılacağı katılım sağlayacak kişiler göz önünde bulundurularak sanat terapisti tarafından özenle tasarlanması gerekmektedir. Sanatsal faaliyetlerin hayat geçme aşaması işlevsel olarak kişilerin stresle başa çıkmasında, travmatik deneyimleriyle yüzleşmesinde, bilişsel kabiliyetlerini geliştirmesinde ve çevreyle ilişkilerini kuvvetlendirmesinde yardımcı olabilmektedir (Hogan, 2001). Bu tarz bir süreçte sanat bir tedavi olarak kendini göstermektedir. Bu açıdan bir terapistin varlığı kontrollü bir ortam sağlamaktan ileri geçmemektedir. Süreç içerisinde edindiği deneyim sonucunda türlü iyileşmeler içerisine giren bireylerin ortaya çıkardıkları sanat eseriyle kişiler üzerinden bir çıkarım yapılması beklenmez. Öte yandan üretilen sanat eseri üzerinden kişiyle iletişime geçilmek istendiği takdirde sanat terapistine gerek duyulmaktadır. Birçok sanat terapisti sanat eserlerini yorumlamak ve kişileri yönlendirmek adına semboller üzerine eğitim almaktadır (Farokhi, 2011). Bölgeden bölgeye değişmekle birlikte sanat terapisi uygulamak isteyen kişilerin konu hakkında yetkinliğini kanıtlaması gerekmektedir.

Sanat terapisinin yirminci yüzyılda yaygınlaşması sonucunda katılımcılar duygularını ifade etmek için sanatsal aktivitelere yönelmeye başlamıştır. Söyle ifade edilmesi güç olan hisler ve deneyimler için kişiler çizim, kolaj ve heykel gibi aktivitelere yönelmiştir (Gladding, 1998). Bu aktivitelerin his ve duygu deneyimlerinin aktarılması aşamasında serbest çağrışım etkisi göstermesi katılımcılara geleneksel terapi yöntemlerinin ötesinde bir alan açmıştır (Case & Dalley 1992). Fakat katılımcıların ortaya çıkarttığı sanat eserlerini yorumlarken

terapistler kavramsal sanat anlayışı üzerinden ilerlemişlerdir. Ortaya çıkan eserlerin imgesel değeri ön planda tutulmuştur. Bu imgesel değerlerin yanında çizgi, şekil ve renk gibi bir takım yapısal unsurlar da en az imgeler kadar önem göstermektedir (Rhinehart & Engelhorn 1982). Bunlar içerisinde renk sanatçılar için önemini korurken bunun sanat terapisi üzerinden değerlendirmesi ise katılımcıların iç dünyasını değerlendirmesi aşamasında göze alınmaktadır (Withrow, 2004). Renk kullanımının yaratıcı anlatımda kullanımı ve değerlendirilmesi sanat terapisinin farklı boyutlarda ele alınabilmesine olanak vermektedir. Bunun önemli olmasına sebep olarak öncelikle renklerin beden ve zihin üzerinde kanıtlanmış etkilerinin olmasıdır. İkinci olarak ise renk kullanımının önemsendiği sanat eserlerinde açığa çıkan eserin kavramsal olma derdi ortadan kalkmaktadır. Renk çalışması yapıldığı takdirde katılımcılar kendilerini ifade etmek için soyut eserler de kullanabilmekte ve bir imge üretiminden ziyade kullanılan renkler üzerinden kişinin kendisiyle iletişim kurulabilmesi kolaylaşmaktadır (Withrow, 2004).

Yazar Ganim (1999) "Art and Healing" kitabında insan beynini ve bilinçaltını açıklamak adına sağ beyin ve sol beyin teorisini ortaya koymuştur. Ganim, bilinçaltının yegâne ifade edilmiş şeklinin imgeler ve rüyalardan oluşması ve bunun zihin sağlığı ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Sol beynin, analitik ve eleştirel düşüncelerden sorumlu olduğundan ve dil ile ifade edilerek kendini gösterdiğini söylerken sağ beynin imgelerle kendini ifade ettiğini ve duygusal düşüncelerden sorumlu olduğunu söylemiştir. İnsanlar duygularını dil ile ifade etmek istediğinde sol beyin devreye girmektedir. Bu, dilin yetersizliği ve kültürel beklentiler gibi birtakım filtreleri insan beyninin istemsizce uygulamasına sebep olmaktadır. Duygularını tam olarak dışa vuramama sonucunda kişilerin iç dünyasında bir çatışma doğmaktadır. Bunun sebebi sol beynin duyguları ifade etme konusunda yetersiz kalmasıdır. Ganim (1999) bu konu ile ilgili "İnsanlar duygularını konuşarak ya da bağırarak dışa vurmak ister ama her seferinde o duyguyu aynı şekilde göğsüne oturmuş şekilde bulur." demiştir (s. 23). Duygusal ve zihinsel rahatsızlığın çözülmesi aşamasında yaşanan çatışmaların başında bu ikilem gelmektedir. Ganim'e göre terapinin birincil amacı bu ikiliği ortadan kaldırmak ve ifade edilmiş aşamasında bir senkron yakalamaktır. Bu ikiliğin ortadan kaldırılması için geleneksel terapi türleri her zaman yeterli ve efektif sonuç vermeyebilir. Bu açıdan sanat terapisi işe yarar bir çözüm

olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi hislerin ifade edilmesinin dilden ziyade yaratıcı deneyimle gelmesidir (Withrow, 2004).

Sanatsal anlatımın kişilerin bilinçaltını imgesel olarak yansıtması serbest çağrışım tekniğine ya da rüya görmeye benzetilebilmektedir. Rüyalar çabucak unutulduğu için sanatsal anlatım ve yaratıcı üretim bu açıdan somut sonuçlar vermektedir (Case & Dalley, 1992). Yaratıcı üretim geleneksel terapi tekniklerine nazaran kişilerin bilinçaltına inme konusunda daha başarılı olurken aynı zamanda kişilerin kendini açıklama süreçlerinin takibi konusunda da daha avantajlı rol oynamaktadır. Bu avantajlar gözle görülür olsa da kimi katılımcılar sürece ısınma konusunda zorluk yaşamaktadır. Çizim teknikleri ve kurallarını bilmeyen özellikle yetişkin katılımcılar ortaya ürün çıkartmak açısından cesaretsizlik gösterebilmektedir. Ortaya çıkan sanat eserlerini imgesel olarak yorumlama amacı güdülen terapilerde katılımcılar bu cesaretsizlikten ötürü sürece dahil olmaktan çekinebilmektedir. Bu da katılımcılarının iç dünyalarına ulaşmasına ve duygularını ifade etmesine engel olmaktadır (Dalley, 1987). Bu sebepten ötürü kavramsal olmayan ve soyut olarak nitelendirilebilecek sanat eserlerinin oluşturulması sanat terapisi uygulamaları içerisinde kendine yer edinmiştir.

Tarih içerisinde birçok kültür imgesel olmayan sanat eserleri üretmiştir (Turner, 1996). Bunlara örnek olarak İspanyol çini işleri sanat eseri değerlendirmesi açısından imgesel bağlamdan bağımsızdır. Tasarım ve renk bu işlerde ön planda tutulmuştur. Bir diğer örnek olarak İslami sanatlarda geometrik desenlerin ön planda tutulması, soyut sanat anlayışı açısından bir örnek olarak gösterilebilmektedir. Görsel tasarımın ve rengin önemsendiği sanatsal anlayışlar dünyanın çeşitli yerlerinde bulunabilmektedir. Amerikan yerlilerinin kumaş tasarımları, Apalaşların örtü ve tekstil tasarımları ve Orta Amerika çömlek işçiliği örnekleri bunlara örnek verilebilir (Withrow, 2004).

Yüzyıllar boyu farklı disiplinlere ait ve farklı alt yapılardan insanlar ve topluluklar renklerin iyileştirici etkileri üzerinde deneyimler kaydetmiştir. Antik Mısır hekimlerinden günümüz modern şirket yöneticilerine kadar birçok kişi renklerin insanlar üzerindeki etkilerini fark etmiş ve hakkında araştırmalar yapmıştır (Withrow, 2004). Geçtiğimiz iki yüzyıl içerisinde geleneksel tıp anlayışı renklere ve renk teorisine çok önem vermemiş olsa da yirminci yüzyılın ortasından itibaren

araştırmalar renklerin insanların duyguları, davranışları ve bedenleri üzerinde derin etkileri olduğunu ortaya koymuştur (Clark, 1975). Araştırmalar farklı ruh hallerine sahip olan insanların renklerle kurduğu ilişkilerin ve renk seğimlerinin farklı olduğu göstermiştir. Duygusal olarak uyumlu bireylerin renklere verdiği tepkiler olumlu olarak kaydedilirken, duygu durumu çekingen kişilerin renklerle ilişkisi daha kısıtlı olmuştur (Birren, 1980). Depresyon etkisindeki katılımcıların ürettiği sanat eserlerinde renk kullanımının diğer hastalara göre daha az olduğu tespit edilmiştir (Wadeson, 1971). Hayati risk grubunda olan ya da bu deneyime sahip olan lösemi hastası gibi katılımcı gruplarının ürettikleri eserlerde ağırlıklı olarak siyah ve kırmızı kullanımına rastlanmıştır (Cotton, 1985). Bu farklılıkların sebebine Graham (1998) nörokimyasal bir açıklama getirmiştir. Gün içerisinde güneş işığının çevreyi aydınlattığı zaman diliminde beyindeki hipotalamus kişiye mutluluk veren serotonin hormonunu salgılamaktadır. Tersi şekilde güneş işığının aydınlatmadığı karanlık zaman diliminde ise insan beyni kişiye sakinleştiren melatonin salgılamasında bulunmaktadır. Çođu kùltürde parlak renkler yaşamla, soluk renkler ise melankoli ile ilişkilendirilmiştir. Dũnyanın kuzeyinde yaşayan insanlarda güneş işığının uzun süreli olmadığı zaman dilimlerinde mevsimsel depresyon gözlemlenmektedir. Benzer olarak anoreksiya hastalığına sahip kadınlar, reproduktif hastalıklara sahip olan insanlar ve depresyona sahip bireyler de normalden yüksek melatonin salgılamaktadır (Graham, 1998). Bu tarz problemleri olan insanlarda melatoninin istenen seviyeye getirilebilmesi için parlak renklerin kullanıldığı bir tedavi yöntemi benimsenebilmektedir.

Renklerin etkileri üzerinde yapılan araştırmalar, terapide renk kullanımı ile ilgili farklı görüşler geliştirmiştir. Bu görüşler belirli problemlere sahip katılımcı grupları için kullanılabilir spesifik renkler olduğunu öne sürmüştür. Bu gruplara örnek olarak öğrenme güçlüğü çeken bireyler (Rustigan, 1996), konuşma güçlüğü çeken yetişkinler (Montgomery, 1971) ve depresyon tanısı almış bireyler (Neboschick, 1975) verilebilir. Bir diğer görüş ise katılımcıların kullandıkları renklerin de tıpkı ürettikleri imgeler gibi katılımcılar hakkında bilgi alınabileceğidir. Yaratıcı süreçlerin analizinde kullanılan ve kullanılmayan renkler katılımcıların kişilikleri ve duygu dünyalarını yansıtabilmektedir (Zierer, 1976). Katılımcıların bilinçli bir şekilde kendilerini ifade etmeleri terapisti yönlendirebilmektedir. Aynı zamanda kullandıkları renk harmonileri ve renk uyumsuzlukları da terapistin incelemesi sonucu

katılımcıların ne derecede iç dünyalarını yansıtabildiğini göstermektedir. Lev-Wiesel renk kullanımının katılımcıların içsel dünyasını, savunma mekanizmalarını ve hayat arkadaşlarıyla ilişkilerini dışarıya ifade edilmesi konusunda katılımcılara yardımcı olduğunu belirtmiştir (2000).

Bir sanat terapisi anlayışı olan bir tedavi türü olarak sanat üretimi anlayışının kullanıldığı terapi türlerinde de renk kullanımının katılımcılar üzerinde iyileştirici etkisi olduğu gözlemlenebilmektedir. Özellikle soyut sanat eserleri oluşturmak bu tarz bir terapi yönteminde işlevsel bulunmaktadır. Bir diğer sanat terapisi anlayışı olan sanatı sembolik bir iletişim aracı olarak ele alan tedavi türlerinde açığa çıkan sanat eserinin önemi bu eseri kavramsal şekilde açığa çıkartmaya iterken aynı zamanda renk, form ve çizgi gibi en az açığa çıkan imge kadar anlamlı parçaların da önemini azaltmaktadır (Rhinehart, 1982). Yalnızca renk gibi yalın ve yapısal unsurların önemsendiği terapiler katılımcıların daha verimli bir sonuç almasına yardımcı olabilmektedir. Bu tarz terapilerde katılımcıların dil ile ifade etmekten kaçındığı duygu ve düşünceler renklerle ifade edilebilme özgürlüğüne sahiptir. Aynı zamanda katılımcılar oluşturdukları eserleri ve renk kullanımlarını kolaylıkla takip edebilir ve kendilerini tanıma sürecinde renk yardımcı bir rol oynayabilmektedir (Withrow, 2004).

Renk kullanımının ön planda olduğu sanat çalışmalarında ilk fırça darbesinden itibaren katılımcılar yaratıcı deneyime ulaşabilmektedir. Farklı pigmentlerin kolayca kullanılabilmesi bu süreci katılımcılar için zengin kılmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmalar terapi süresinin de daha kısa olmasına yardımcı olmaktadır. Renk çalışmalarında çıkarılan eserlerde kavramsallık aranmıyor olması katılımcıların ilgisini çekmek açısından önemlidir (Withrow, 2004). Dalley (1987) renklerin tedavi sürecine katkıda bulunmasını "Tıpkı oyun oynamak gibi, bir amaca bağlı kalmadan özgürce yaratılan sanat eserleri terapi etkisi gösterebilir. Bilinçaltının dışa vurumu konusunda bu tarz aktiviteler serbest çağrışım etkisi görmektedir. Sanat bu açıdan yetişkinler için bir oyuna dönüşmektedir" şeklinde belirtmiştir (s. 22).

Soyut sanat eserleri üretilirken, gerçek hayatın eser üzerine yansması birincil amaç olarak görülmemektedir. Katılımcıların sağ beyin üzerinden kendini ifade etmesi böylece kolaylaşmaktadır. Sanat terapisinin amacı duyguların merkezi olarak nitelendirilen sağ beynin dış dünya ile iletişim kurmasını kolaylaştırmaktır.

Kişinin derin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi açısından sağ beyin ile iletişim kurabilmesi önemlidir (Withrow, 2004). İmgelere yönelmeyen ve ağırlıklı olarak renklerin ön planda tutulduğu bu tarz çalışmalar da sol beynin işlevselliği azalmaktadır. Bu sebepten ötürü özellikle analitik düşünen katılımcıların duygularını ifade edebilmesi için kavramsal olmayan sanat eserlerinin üretilmesi kolaylaştırıcı etki sağlamaktır.

Soyut eser üretimi ve bu eserlerin üretilmesi aşamasında renklere önem verilmesi katılımcıların duygularını dengelemek için güçlü bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahnke'nin (1993) renk üzerine yaptığı araştırmaya göre yalnızca belirli bir rengin bütün tonlarda ve abartılı bir şekilde kullanıldığı çalışmalar katılımcıları uyarmakta yetersiz kalmış ve onları "huzursuzluğa, dikkat dağınılığına, öfkelenmeye ve bazı koşullarda aşırı tepkiler vermeye" sevk etmiştir (s. 5). Yalnızca renk üzerine çalışma yapılan ve üretilen eserin üzerinde durulmadığı aktivitelerde katılımcıların renklerle duygularını ifade etmesi ve farklı renkler kullanması konusunda yönlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. İçine kapanık bireyler terapi sürecinde mavi ve yeşil gibi soğuk renkleri tercih ederken, terapist eşliğinde sarı ve kırmızı gibi sıcak renkleri kullanması teşvik edilebilir. Bu bireyler sıcak renkleri çalışmalarında deneyimlerken tehlike, öfke ya da şehvet gibi duyguların açığa çıkmasını sağlayabilirler. Katılımcıların baskılandığı ve iletişim kurmakta zorluk yaşadığı duyguların açığa çıkması bu tarz terapilerle başarılı sonuca ulaşabilmektedir (Egan, 1998). Birkaç seans sonrası katılımcıların kullandıkları renklerin üzerinde düşünceleri ve bu renkleri kullanırken neler hissettiğinin sorulması kişilerin kendi iç dünyaları hakkında konuşmasına yardımcı olmaktadır. Lev-Weisel'in (2000) kendini deşifre etme yöntemi içerisinde katılımcılardan "kendi iç dünyalarını yansıtan renk katmanları çizmeleri ve bu renkleri duygularıyla, hayatlarındaki önemli olaylarla ve hayat arkadaşlarıyla ilişkilendirmeleri" beklenmektedir (s. 35).

Drama terapisi farklı şekillerde ve farklı koşullardaki kişilere uygulanabilecek geniş yelpazeli bir terapi türüdür. Bu yöntem ile bireylerin duygusal gelişimlerine fayda sağlamak gözetilmektedir. Duygusal gelişimlerine fayda sağlatabilecek aktiviteler arasında güven duygusunun gelişimi, risk alma duygusunun gelişimi ve varlık duygusunun farklı yollardan ele alınması olabilmektedir (Farokhi, 2011). Bu tarz uygulamalarda terapistlerin rolü kişilere güven alanı sağlamak ve bu alan içerisinde

destek olmaktır. Bilişsel gelişimi bozuk olan gençler ve çocuklarda drama terapisi oyuna benzemesi açısından sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tarz terapilerde kullanılan metotlara dramatik oyunlar oynamak, taklit yapmak, rol yapmak, senaryo oluşturmak, maske yapmak ve hikâye anlatmak örnek verilebilir. Dramatik açıdan yeteneğe sahip olmanın önemli olmadığı bu terapi türünde açığa çıkan eserin değerlendirilmesi yapılmamaktadır. Kişinin terapi sürecinde dramatik biçimde kendi ifade etmesine önem verilmektedir.

Müzik terapisi ağırlıklı olarak sözsüz bir ortam içerisinde müziğin ve seslerin yardımıyla iletişimin kurulmasını amaçlayan bir terapi şeklidir. Kişilerin kendini geliştirmesi ve ifade etmesi açısından güvenli bir ortam sağlamakla birlikte terapi ortamında hasta ve terapist ilişkisinin sözsüz bir şekilde kurulabilmesine de olanak vermektedir. Bu yöntem içerisinde bireylerin kendileri bir müzik aleti çalabileceği gibi terapistler de kendi sesleriyle onlara eşlik edebilir ve kişilere destek olabilir. Müzik terapisi uygulamaları bütün yaşlarda ve koşullarda gruplar için uygulanabilecek bir terapi türüdür (Farokhi, 2011).

Dans terapisi hareketin ve dansın yaratıcı bir süzgeçten geçirilerek kişilerin duygusal, bilişsel, fiziksel ve sosyal bütünlüğünü sağlayabilmek adına yapılır. Bu aktivite kişiyi kendini ifade etmekte özgür hissettirebileceği gibi dansın ve hareketin doğasından kaynaklı insancıl duyguları uçtan uca yaşatmakta kullanılabilir. Dans terapisinin özünde bulunan düşünce kişilerin hareketlerinin kendi düşünce örüntüleriyle paralellik göstereceği kabulünün olmasıdır (Farokhi, 2011). Bu tarz terapiler bir terapist eşliğinde gerçekleştirilmektedir. Diğer türlere benzer şekilde burada da önem verilen nokta ortaya çıkan sanat eserinden ziyade kişinin bu sanat eserini ortaya koyma şekli ve koyarken hissettikleridir.

2.BÖLÜM:SANAT TERAPİSİ SÜRECİNDE SERAMİK UYGULAMALAR

Sanat terapisi süreci kil uygulamaları yaptırılırken bireyin bilinçaltı duygularını ortaya çıkarmasında ve rahatlamasında iyi bir yöntemdir. Bir malzeme olarak kil bireysel ve grup terapilerinde işe yarar bir araç olarak kabul edilmektedir (Anderson, 1995). Seramik uygulamalarında kastedilen, kilin işlenmesi, istenilen şekilde yönlendirilmesi, şekil verilmesi ve bu işlemler sonucunda ortaya çıkan sanat eserinin değerlendirilmesidir. Bu sanat eserinin oluşturulması ve üretim sürecinde yaşanan deneyim kişilerin kendilerini sanatsal olarak ifade edebilmesi açısından eşit derecede öneme sahiptir (Betensky, 1995). Eserin yorumlanması ve kişilerin bu süreçte yaşadıkları katılımcıların iç dünyalarıyla ilgili bilgiler verebilmektedir (Wadeson, 1987).

2.1. Seramik Uygulamaların Tarihi ve Temel Özellikleri İle Psikoterapideki Yeri

Seramik ürünler tarih öncesi zamanlarda vazo, saksı ve insan dahil olmak üzere birtakım figürler olarak karşımıza çıkmaktadır. Neumann'a (1955) göre ilk gemilerin yapımında dahi kökeni direkt dünyadan gelen bir materyal olan kil kullanılmıştır. İnsanoğlu tarih boyunca bütün materyallerin kaynağı olan dünyaya önem atfetmiştir. Dini inanışa göre dünyadaki ilk insanın ismi olan Adem ismi, İbranice dünya demek olan "adama" kelimesinden türemiş ve yaratıldığı materyal olarak da toprak gösterilmiştir (Gavron ve Sholt, 2006).

Kil materyali kullanılarak yaratılan ürünler işlevsel olarak günlük hayatta yer bulsa da zaman içerisinde çeşitli kültürler bu materyali kullanarak dini ritüeller ve ifade ediş biçimleri göstermişlerdir. Araştırmalar kil kullanılarak şekillendirilen eserlerin toplumlar için ruhani anlamlara sahip olduğunu ortaya koymuştur (Raphael, 1947). Bu sebepten ötürü üretilmiş eserler ile insanların zihin dünyaları arasında ilişki kurulabileceği söylenebilir. Benzer şekilde kil kullanılarak üretilen ürünler kişilerin kilin kökeni olan materyal dünya ve iç dünyaları arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu, sanat terapisinde asıl amaç olan kişilerin iç dünyasını sanatsal faaliyetlerle dışarıya vurmasına yardımcı olmaktadır.

Seramik ürünleri ve uygulamalarının üç boyutlu kavramsal değerlendirilmesi ve insan gelişimine yönelik Woltmann'ın (1993) yaptığı araştırmalar kişilerin kili

biçimlendirmesi hakkında çeşitli görüşler ortaya koymuştur. Woltmann plastik materyalleri biçimlendirme anlayışının çocukların erken gelişimsel döneminde ortaya çıktığını öne sürmüştür. Diğer olarak da Woltmann plastik materyallerin şekillendirilmesini kişilerin gelişimsel sürecinde dönemsel olarak değerlendirmiş ve buna “ustalık aşamaları” demiştir. Bu gelişimsel süreç içerisinde çocuk yaştaki bireyler önce plastik materyalleri şekillendirme aşamasında yalnızca materyale forma önem verirken, ileriki süreçlerde açığa çıkan ürünlerin kavramsal değerlerini fark ettiğini ve bu kavramları duygularla ilişkilendirdiğini söylemiştir. Seramik materyaller ve kişilerin gelişimsel süreçleri ile ilgili Golomb (1972) ve Golomb ile McCormick (1995) tarafından çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu yazarlar seramik ürünlerin üç boyutlu bir kavram olarak ele alınması ile ilgili iki alternatif hipotezi araştırmıştır. İlk hipotez olan doğrusal grafik hipotezi kişilerin gelişimsel sürecinde üç boyutlu kavramları algılamasının tek boyuttan üç boyuta uzanan doğrusal bir grafik ile açıklanabileceğini savunmuştur (Arnheim, 1974). Diğer hipotez ise üç boyutlu kavramları algılama anlayışının erken dönem yaşlarda ilkel bir şekilde kişilerde bulunduğunu ve gelişim sürecinde bu kavrama anlayışının da ilerlediğini öne süren genel anlayış hipotezidir (Brown, 1975). Golomb ve McCormick (1995), yaşları dört ile on üç arasında yüz dokuz çocuğun ve on sekiz üniversite öğrencisinin içerisinde olduğu bir araştırma yürütmüş ve genel anlayış hipotezini destekleyen kanıtlara ulaşmıştır. Özellikle dört yaşındaki çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda bu çocukların üçüncü boyutu anlayabildiği ve üç boyutlu sayılabilecek ilkel işler ürettiği gözlemlenmiştir. İncelenen yaşlar ilerledikçe üretilen işlerin boyutsal açıdan daha rafine hale geldiği kaydedilmiştir. Aynı araştırma içerisinde sekiz ve dokuz yaşlarındaki çocukların ürettiği işlerde iki boyutlu bir kavramlandırma anlayışına yöneldiği gözlemlenmiştir. Bunun sebebi gerçek dünyada gördüğü şekilleri materyalin üzerine uygulamak isteyen katılımcıların uygulama aşamasında başarılı sonuç almak adına iki boyutlu çalışmayı daha kolay görmesi olarak ortaya koyulmuştur (Golomb ve McCormick, 1995)

Seramik uygulamalar ve psikoterapi arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan literatür taramasında üç ana başlığa erişilmiştir. Bu başlıklar birbirlerini tamamlayıcı unsurlar içerse de ayrı başlıklar altında toplanabilmektedir. Bunlar Kanfo'nun (2002) sınıflandırdığı şekilde; dokunma ve hareketlendirme yardımıyla ifade ediş, seramik

işlerde yapısal ve yapıbozumsal süreçler ve bunların yansımaları ve kişinin erken gelişimsel dönemine inme süreçleri olarak ayrılmaktadır.

Dokunma hissi insanlarda ilk gelişen duylardan bir tanesidir (Frank, 1957). Dokunarak iletişim kurma biçimi bebeklerin ilk öğrendiği iletişim kurma şeklidir. İnsanlar hayatlarının erken aşamalarında ebeveynleri ile ağırlıklı olarak dokunarak ve oral yolla iletişim kurmaktadır (Hunter ve Struve, 1998). Bu sebepten ötürü seramik uygulamaları kişinin kendini ifade ediş aşamasında sanatçının ilkel iletişim kurma yollarına yönelmesinde yardımcı olmaktadır. Aynı şekilde dokunarak üretilen eserler birden farklı hareketin gerçekleşmesine olanak vermekte ve kişinin dil dışında farklı bir iletişim kanalı oluşturmasında kişiye yardımcı olmaktadır. Bu iletişim kanalı kişinin dış dünya ile iletişim kurmasında ona yardımcı olabilirken aynı zamanda kişinin kendi iç dünyası ile de bir bağlantı kurması konusunda kişilere yol gösterebilmektedir (Gavron ve Sholt, 2006).

Seramik uygulamalarıyla ilgili olarak iki farklı konsept ele alınabilmektedir. Bunlar nesne-ilişki teorisi ve bağlanma teorisidir. Bağlanma teorisinde ana düşünce insanların hayatlarında yer eden kişilere karşı derin duygularla bağlanmasıdır (Bowlby, 1969, 1973, 1979 & 1980). Bu bağlanma kişilerin içsel dünyasında bir kendi kavramı ve bir de diğer kavramı oluşturmasına yardımcı olmaktadır. Buna insanların "içsel bir modelleme" yapması demek mümkündür (Pietromonaco & Barrett, 2000). Bağlanma teorisine göre bu modeller iki aşamalı ve ardışık şekilde gelişmektedir. İlk model bilinçaltı kaynaklı olarak insanların erken döneminde gelişmektedir. İkinci model ise dil bazlı ve karmaşık bir modeldir. Bu iki model simültane ve uyumlu bir şekilde çalışmaktadır (Bowlby, 1979). Kişinin kendini ve diğerlerini temsilen zihnini oluşturduğu imgeler ifadeler ve duyu devinimsel süreçlerle başlamaktadır (Case, 1996). Bu süreç içerisinde dil gelişimi henüz olmadığı için birincil modelin içerisinde kabul edilmektedir (Nelson, 1996). Dilin kullanılmadığı bir iletişim ve ifade biçimi olan sanat, birinci model ile aynı işlevi görebilmektedir. Bu özellikle seramik uygulamalarının yine bir diğer ilkel iletişim yöntemi olan dokunma duygusuyla ilişkisi olmasından ötürü önemlidir. Dokunma duygusunun kullanılarak bir ifade biçimi yaratılması kişilerin bilinçaltısında bir pencere görevi görebilmektedir. Dil ile kendini ve iç dünyasını ifade etmekte zorlanan bireyler dokunma duygusunun yardımıyla seramik uygulamalarında beden, duyu ve zihin arasında bir ifade deneyimi elde edebilmektedir (Gavron ve Sholt, 2006).

Seramik sanatı ve ürünleri gerçek dünyayla benzerlik göstermekte ve üç boyutlu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yükseklik, en ve boy gibi özelliklerinin yanı sıra seramik ürünlerde kütle, derinlik ve doku gibi başka özellikler de bulunmaktadır. Seramik uygulamaların yardımıyla figüratif üç boyutlu ürünlerin ortaya çıkarılabilmesi, ürünlerin sembolik bir işlevi olmasına yardımcı olmaktadır. Bu sebepten ötürü bu ürünler kişilerin kendilerini ifade etmesi için geniş bir alan açmaktadır. Üretenin duygularını, korkularını, dileklerini ya da fantezilerini bu materyal üzerinden gerçeğe dönüştürmesi mümkündür. Ortaya çıkan ürünlere dokunarak veya farklı açılardan izleyerek çeşitli deneyimler yaratılabilmektedir (Gavron ve Sholt, 2006).

Seramik uygulamaları sıfırdan bir deneyim yaratma ve zaten anlamlı olan bir ürünü farklı işlevlerle tekrardan anlamlandırması deneyimine olanak vermektedir. Yalnızca kile dokunan bir kişi, dokunduğu kil üzerinde parmak izini görebilmekte ve bu deneyim kişiye kili dönüştürebilme yeteneğini hatırlatmaktadır (Heimlich & Mark, 1990). Kişinin materyal üzerinde bıraktığı iz aynı şekilde kişilerin dünya üzerinde bıraktığı izle benzetilebilmektedir. Heimlich ve Mark (1990) konu hakkında yaptıkları araştırmada kil üzerinde uygulama yapan bir çocuğun ilk dokunuşundan itibaren kile şekil verme yeteneğini büyük bir heyecanla fark ettiğini ve yalnızca dokunuş ile kil üzerinde bir etki yaratabildiğini fark ettiğini belirtmiştir (s. 42). Yalnızca kil kullanılarak somut sonuçların ortaya çıkarılabilmesi, benzer olarak kişinin iç dünyasını somut bir şekilde dışarı yansıtabileceğini göstermektedir. İşlenmemiş kil üzerinde türlü uygulamalar yapılabileceğini fark eden kişiler terapi süreçleri boyunca oluşturdukları ürünleri bozup başka ürünler yaratabilecekleri gibi aynı şekilde oluşturdukları ürünü yok etme yeteneğine de sahiptir. Rubin konu hakkında “kil tekrar tekrar yapılıp bozulabilen bir kapasiteye sahiptir, bozmak ya da tekrardan oluşturmak kişinin elindedir” demiştir (1984). Seramik uygulamaları kişinin kil üzerinde sahip oldukları yapısal ve yapıbozumsal yetenekleri kendi iç dünyaları üzerinde de kurgulamak konusunda yardımcı olabilmektedir. Bu kişinin bir kimlik oluşturmasında ona yardımcı olabilirken, zihnen bazı konularda değişmesine de olanak verebilmektedir.

Seramiğin hissel ve ilkel özelliklere sahip olması ve kişilerin kendilerini ifade etmeye olanak vermesi, seramik terapisinin kişiler üzerinde geriye dönük okumalar

yapılmasına olanak sağlamaktadır. Seramik uygulamaların da erken gelişimsel dönemlerine inilmesini psikoanalitik açıdan Knafo üçe ayırmıştır (2002):

1. Kişilerin erken dönem psikoseksüel gelişimlerinin incelenemediği psikoanalitik yöntemler bunların ilkidir. Kil yetişkinler ve çocuklarda bir oyuncak işlevi görmektedir (Kramer, 1971). Kişiler kil ile üretim yaparken materyal ile ilişkilene sürecinde tıpkı oyun oynar gibi davranmaktadır. Oral döneme ait, anal döneme ait ve fallik döneme ait deneyimlerini materyal üzerinden canlandırabilmektedir (Schlossberg, 1983). Sanat terapisi süreçlerinde erken yaş katılımcılar kimi zaman ürettikleri eserler bir gıda gibi davranıp, çevreleri ile bir beslenme oyunu oynayabilmektedir. Benzer şekilde ergenlik dönemi katılımcıların ürettikleri eserleri bir cinsel obje olarak görmesi ve bu objeler üzerinden korkularını ve fantezilerini ifade etmesi görülebilmektedir (Gavron ve Sholt, 2006).
2. Geriye dönük olarak oluşturulan stres mekanizmalarının incelendiği, Knafo'nun "kişinin kimliği, gerçekliği ve kendisiyle olan ilişkisinin sınırlarıyla oynandığı" yöntem bir diğeridir (2002). Terapi sürecinde katılımcılar kendilerini temsil eden bir takım sembolik eserler üretebilmektedir. Bu eserler kişilerin bilinçaltı tarafından farkında olmadan kendilerine atfettikleri birtakım özellikleri yansıtabilmektedir.
3. Son olarak da yüzey-biçimsel ve yapısal geriye dönüş yapılmasına olanak veren bir yöntem bulunmaktadır. Burada kişilerin ilkel düşüncelerine erişebilme özgürlüğünün açığa çıkması önemlidir. Bu tarz geriye dönüş yapılabilen yöntemlerde seramik uygulamaların nesne-ilişkisel özellikleri ön plana çıkmaktadır. Ogden'e göre (1989) ilkel insanlık deneyimini duygular ve dokunma gibi ritmik deneyimlerden beslenmektedir. Seramik uygulamalar bu açıdan kişilerin iletişimsel ve varlıksal anlayışlarını ilkel bir yoldan beslemektedir.

Çeşitli geriye dönme ve çocukluğa inme yöntemlerinin varlığı katılımcıların iç dünyasını anlama ve ihtiyaçlarını tespit edebilme açısından önemlidir.

2.2. Seramik Uygulamaları ve Sanat Terapisi Bağlamı

Seramik uygulamalarının sanat terapisi içerisinde kullanılmasının birçok önemi vardır. En başta Seramik uygulamaları dokunma duygusunun yardımıyla duyguları ifade etmeyi kolaylaştırmakta ve olanak sağlamaktadır (Bratton ve Ferebee, 1999). Sürecin temas ile ilerlemesi ve ritmik hareketlerle gerçekleşmesi kişinin kendi ile iletişim kurmasında önemli rol oynamaktadır (Kagin ve Lusebrink, 1971). Yapılan literatür taraması sonucunda seramik uygulamalarının kişinin önceden ulaşmakta güçlük çektiği iç dünyasına erişmesinin kolaylık sağladığına dair kanıtlara rastlanmıştır. (Brock, 1991; Henley, 2002; Keyes, 1984; Mattes ve Robbins, 1981; Mciver, 2001; Mitchell, 1984). Örnek olarak seramik materyaller kişiye öfke duygusunu ifade etmesi aşamasında çeşitli olanaklar sağlamaktadır. Kişilerin materyalleri kırabilmesi, kazıyabilmesi ve fırlatabilmesi gibi aktiviteler bu ifade ediş biçimlerine örnek verilebilir. Önceki bölümde bahsedildiği üzere bu aktivitelerin dokunma duygusu ile deneyimlenmesi kişinin ilkel hali ile iletişim kurmasına ve iç dünyasına bakmasına yardımcı olabilmektedir. Kişilerin bu deneyimleme sürecinin sözlerle değil de dokunma ile gerçekleştirmesi deneyimi özgün kılmaktadır (Horovitz-Darby, 1992). Kilin henüz plastik olduğu aşamalarda direncinin yüksek olması kişilerin materyal ile olan ilişkisini kuvvetlendirmekte ve bu ifade ediş biçimlerini özgürleştirmektedir.

Benzer şekilde Jorstad (1965) ve Anderson (1995) seramik uygulamaların katarsis etkisi yarattığı ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. İki yazar da kil ile ilişkili süreçlerin kişiler üzerinde derin duygusal ilişkilenebilirliğe sebebiyet verebileceğini belirtmiştir. Jorstad (1965) seramik materyallerinin ilkel özelliklerinin kişi üzerinde geçmişe yönelik bir takım hayal kırıklıklarını tetikleyebileceğini savunmuştur. Anderson (1995) seramik uygulamalar sonucunda açığa çıkan ürünlerin üç boyutlu olmasının ve kavramsal bir anlama sahip olabilmemesinin kişiler için istemsizce bir tepki oluşturabileceğini ve bu tepkinin tetikleyicilerinin kişilerin anıları, hayalleri ya da fantazileri olabileceğini belirtmiştir. Seramik uygulamaların kullanıldığı sanat terapilerinin kişilerde geriye

dönük süreçlere sebebiyet verebilmesi bu uygulamaların katarsis etkisi gösterebilmesine sebep olmaktadır (Henley, 2002).

Görsel 3. Gülşah Saraç. 2017. Erişim: <https://tinyurl.com/3ea8pbkk>

Seramik uygulamalarının kullanıldığı sanat terapisi yöntemlerinde oluşan katarsis etkisi kişilerin bastırılmış oldukları istekleri, arzuları ya da anıları bilinçaltından çıkarabilmektedir. Fakat seramik terapisi katarsis etkisi yaratmaksızın kişilerin yalnızca materyal üzerinden kendilerini ifade etmesine olanak sağlayarak da bilinçaltı ile iletişim kurulmasına yardımcı olabilmektedir (Rubin, 1984). Konu hakkında Anderson (1995) katılımcıların farkında olmadan yarattıkları eserler üzerinde birtakım çıkarımlar yapabileceğini belirtmiştir. Buna örnek olarak kili şekillendiren kişiler ortaya çıkan eserleri değerlendirirken sanat terapisi ortamı içerisinde bilinçaltından gelen işaretleri terapist yardımıyla yorumlanması verilebilir (Henley, 2002).

Yapılan literatür taraması içerisinde seramik uygulamaların katılımcıların terapistler ile arasında iletişim aracı görebildiği gözlemlenmiştir (Elkisch, 1947). Seramik

terapiyi kişinin kendini ifade etmesi aşamasında derin katmanlarda iletişim kurmaya olanak verebilmektedir (Kameguchi ve Murphy-Shigematsu, 2001). Mattes ile Robbins (1981) konu hakkında “ortaya çıkan eser üzerinden kişilerin kendi iç dünyalarını keşfetmesi kolaylaştırırken eser üzerinden kurulan iletişimin dil ötesi bir iletişim olması sanat terapisinin geleneksel terapi yöntemlerinden farkını ortaya koymaktadır” şeklinde belirtmiştir (s. 386-387).

Seramik uygulamalarla yürütölen sanat terapiyi anlayışının dil üzerinden ilerleyen geleneksel terapi anlayışları ile karşılaştıran bir araştırma ise, ergenlik çağındaki katılımcıların üretilen seramik işlerde esere atadıkları kavramsal anlamın kişilerin kendi iç dünyaları ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Graziano, 1999). Bu bağlantıların katılımcıların gelişimsel dönemden gelen birtakım sorunlara ve endişelere işaret ettiğini söyleyen Graziano (1999), konu hakkında “oluşturulan kavramsal eserler ifade ettikleri anlamlar bakımından kişilerin sahip olma, gizemli olma, kusursuz olma ya da hata yapabilme özgürlüğüne sahip olma arzularını gösterebilmektedir” demiştir (s. 5).

Yazar Jorstad (1965) yapılan sanat terapiyi seansları sonucunda oluşan eserlerin incelendiği terapi ortamlarında kişilerin bu eser ve taşıdıkları sembolik değerin onların dil ile iletişim kurmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu konuda “bu eserlerin ortamda olması katılımcıların konuşmasını kolaylaştırdığını ve duygusal olarak kendini dil ile ifade edebildiğini” söylemiştir (s. 494). Katılımcıların özellikle kavramsal eserler ortaya koyduğu sanat terapiyi uygulamalarında kendilerini dil ile ifade etmelerinin kolaylık sağlaması hakkında birçok araştırma mevcuttur (Heimlich ve Mark, 1990; Kwiatkowsa, 1978; Rubin, 1984).

Eserlerin ortamda olması, sembolik anlamlar taşıyor olması ve seramik terapiyi ile somut ürünler çıkıyor olmasının birebir terapi ortamlarında etkili olduğu gibi (Brown, 1975) grup terapilerinde de etkili olduğu (Winship ve Haigh, 1998) araştırılmıştır. Somutlaştırma adı verilen bu süreç kişilerin hislerini, fantazilerini ya da çelişkilerini somut ürünler üzerinden seramik uygulamalarla gözlemlenmesine denmektedir. Buna örnek olarak Macks (1990) bu konu ile yaptığı araştırmada seramik terapiyi katılan ve yeme bozukluğına sahip olan katılımcıların ürettiği eserlerin köşeli ve kare formlara sahip olduğunu belirtmiştir. Macks bu araştırmayı katılımcıların feminenliği reddedişlerinin bir somutlaştırması olarak yorumlamıştır. Bir diğeryazar

Brown (1975) ise seramik uygulamaların somutlaştırma özelliğinin terapiyi uygulayan ve katılımcı arasındaki ilişkileri de gösterebileceğini belirtmiştir. Seramiğin somutlaştırma özelliği aile terapisi gibi grup ortamında kişilerin birbirleri ile iletişim kurmasına yardımcı olmaktadır. Uzaklık ve yakınlık gibi nicel özelliklerin plastik materyaller üzerinde ifade edilebiliyor olması somutlaştırma özelliğinin bu tarz terapi ortamlarında yardımcı rol oynayan bir araç olabileceğini göstermektedir (Ventre ve Keller, 1986; Kwiatkowska, 1978).

2.3. Seramik Uygulamalarla Kişiler Üzerinde Gözlemlenen Davranış Değişiklikleri

Araştırmalar kapsamında kişilerle yapılan röportaj sonucunda hedeflemiş olduğum amaç kişilerin kil ile karşılaştığındaki ilk ifade biçimleri ile bu yöntemin bireyler üzerindeki etkilerini, bireylerin iç dünyasını, bilinçaltını ifade ediş biçimlerini, korkularıyla yüzleşmelerini ve sonuca ulaşıldığında bireylerde nasıl bir iyileşme süreci yaşandığının farkındalığına ulaşmaktır.

Yaş ortalamaları birbirine yakın, bir aydır seramik ile terapi almakta olan bireyler ile ilk olarak sanatla terapinin ne olduğuna dair birtakım görüşler bildirmelerini istediğimde birbirinden çok da farklı olmayan dönüşler gelmiştir. Kimisi duyguları dengeleyebilmek, kişinin yaptığı ürünle kendisini tatmin edebilmesi olarak değerlendirirken bir başka bireyin ise bu terapi yöntemine başka bir dil bilmek ve kendine söyleyemediği, cesaret edemediği her şeyi yüzüne vurmak olarak değerlendirdi.

Bir diğeri sanat ve terapinin iyileştirme gücünü nasıl tanımladıklarıydı ve birbirinden farklı cevaplar gözlemlendi. İlk başta iyileştirme gücünü reddedip tedavi olarak görmediklerini, çünkü bunun bir hastalık olmadığını esasında bunun bireyin kendisini her anlamda geliştirdiğini, ifade biçimini farklılaştırdığını idea eden bireylerden bazıları ise kendilerini daha sabırlı, farklı açılardan düşünme yeteneklerini geliştirdiklerini söylediler.

Bir aydır bu terapi yöntemini uygulayan bireylere sanatsal ifadelerinizle, hayatınız arasında nasıl bir bağlantı kurduklarını sorduğumda bu soru ile iç dünyalarına döndüklerini fark ettim, sanatta hayat gibi seçimler, kaybedişler ve kazanışlarla bir gittiğini bir şeyi tasarlamak, eline geçtiğinde kayıp yaşamak ve bunun hayatla benzeştiğini ifade eden bireylerin diğeri ise en büyük şeyin cesaret olduğunu çünkü yapamam dedikleri her şeyi mükemmeliyetçilikten çıkıp o ürünü çıkarma çabası içerisinde bulurken hayatta da cesaretsizce davrandıkları durumlara karşı olduğu kadarını kabullenme duygusunu görme gibi bir birleşim olduklarından diğeri birey ise sanat ve hayat arasında retrospektif bir bağlantı kurduğunu insanların aslında hayatı geriye dönük yaşadıklarını ve yıllar geçtikçe geçmişe özlem duyduğunu ve sanatında bu bağlamda geçmişe dönük duyguları ve düşüncelerini yansıttığını ifade etti ve yaptığı her işte çocukluğundan bu zamana kadar yaşadığı

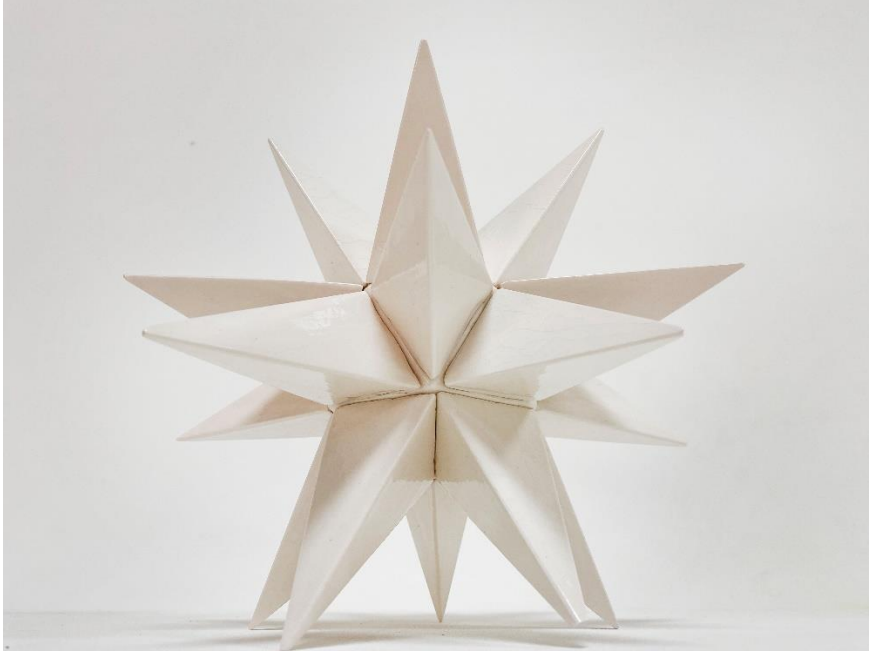
olayların yansımalarının yer aldığını ve bunların ruhunda ve beyinde bıraktığı izleri gösterdiğinden bahsetti.

Sanat terapisi içerisinde seramik dışında müzik, resim, heykel, drama gibi çeşitli programları barındıran bir terapi yöntemidir bu sebeple bireylere bu zamana kadar aslında fark etmeden kendilerini hangi terapi yöntemi içerisinde bulduklarının farkına varmaları adına stres olduklarında boyalara koştuklarını yada bir müzik çaldığında kendilerini ifade ettiklerini hissettiklerini sorduğumda ise özellikle müzikte daha fazla olduğunu kendilerini daha çok çalan müziğin içinde bulduklarını öfkelendiklerinde, kendilerini acı çekerken bulduklarında bunu anlatabilmek için bedenlerini kullanarak, çamuru dümdüz ederek bir ifade biçimi olarak kullandıklarını, bir esere baktıklarında hüznülenebildiklerini, o an aklında olmayan anılara götürdüklerini, müzik dinlerken burnuna gelen tanıdık kokuyla dans ederek yaşadıklarını tanımlayan bireyler bunların farkında olmadıklarını bu yöntem ile fark etmeye başladıklarını belirttiler.

Sonuç olarak bir ürünü istedikleri gibi üretemediklerinde sabırsızlandıklarını, kaygılandıklarını, kıpırdamaya başladıklarını ve bunun sonucunda acele ettiklerini gözlemledim. Bu durum da gerildiklerini, terlediklerini sonucunun daha kötü olduğunu ve bu durum neticesinde kendilerine gözlemlerimden bahsettiğimde aslında o anda doğru tekniği uygulayamadıklarını hayatlarında da istenmeyen bir durumla karşılaştıklarında sabırsızlandıklarını, acele ettiklerini ve sonucunda kötü şeyler yaşandığını aktardılar. Bazı konularda bilgileri, tecrübeleri arttıkça bu durumun azaldığını ama kişisel yaştılarında henüz bunu uygulayamadıklarının dönüşünü aldım.

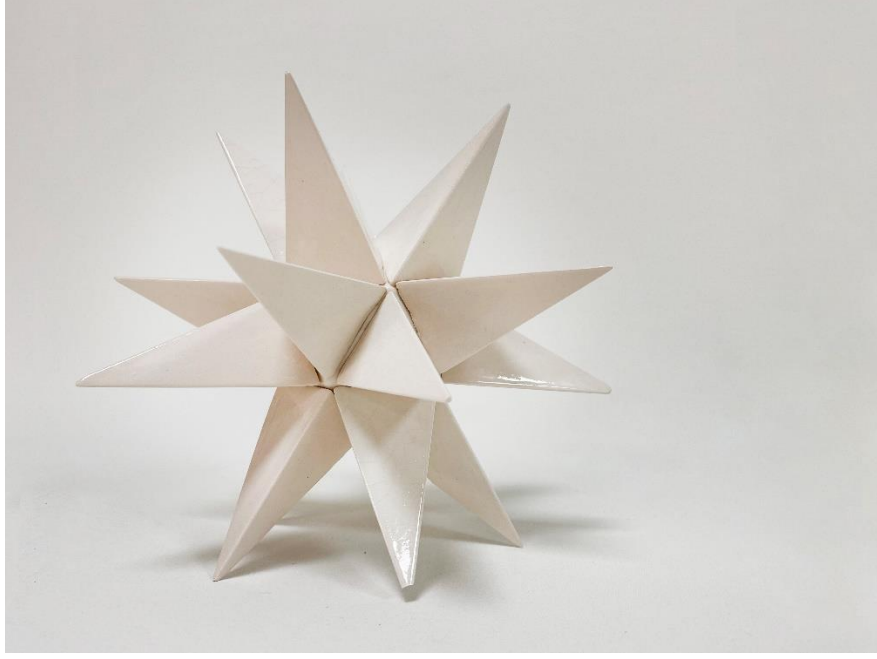
3. BÖLÜM: SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ KİŞİSEL UYGULAMALAR

Çalışmada bütün olarak ele alınan biçim yıldız formu olmuştur. Yapılan bu formlar birimlerin tekrarı, farklı renkler ve farklı birleştirmelerle her biri ayrı bir bilinçaltı dünyasını yansıtmaktadır. Yıldız formu bir sembole dönüşüp, farklı tarihlerin farklı kültürleri ile birleştirilmiştir. Bu şekilde yıldız formlarının içindeki anlamları birçok alanda kullanılmıştır. Yıldız sembolü bir takım gizli kalınmış bilgileri anlatmak amacıyla efsanelere konu olmuştur. Aynı zamanda önemi büyük olan yapıtlara işlenmiştir. Kendi uygulamalarım üzerinde kullandığım her türlü renk ve formlara birer düşünce gücü yüklenmiş olup derin anlamlar içermesi hedeflenmiş olan geometrik sembollerdir.

Görsel 4.. *İsimsiz 1*, 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 1 adlı çalışmamda yıldız formunun geometrik parçalardan oluşturduğu şeklin, beyazın duruluğu ile şeffaf transparan sırla ışığı kullanılarak insan beynindeki kusursuzluğun yansıtılması hedeflenmiştir.

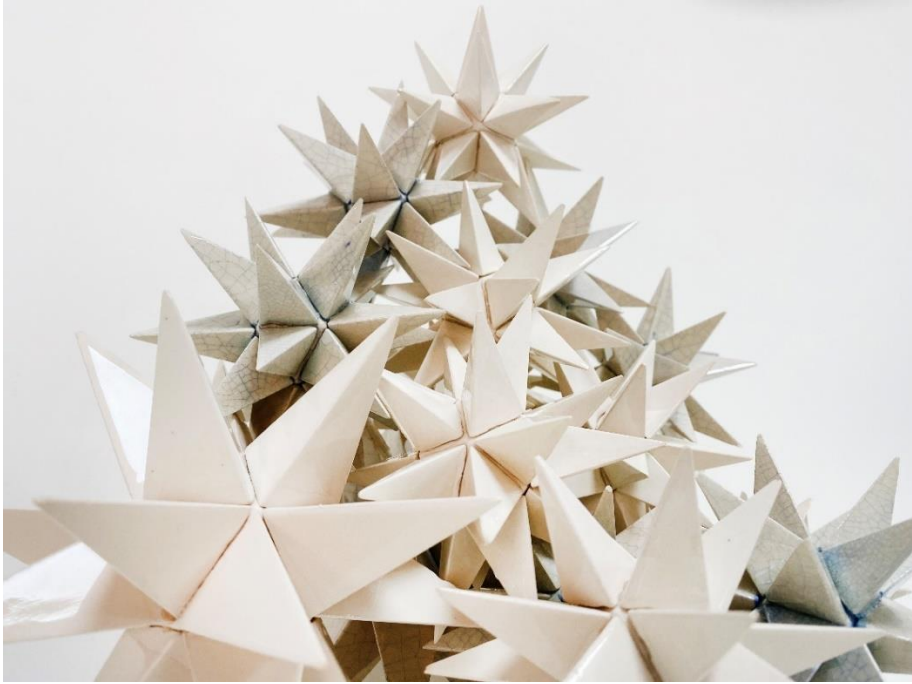

Görsel 5. *İsimsiz 1*, "Detay", 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

Görsel 6. *İsimsiz 2*, 45x36 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf, Krakle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 2 adlı çalışmamda beyaz renk dinginliği, duruluğu yansıtırken, şeffaf krakle sır kullanılarak duygu karmaşasını ifade etmek, hayatımızdaki var olan karasızlıkları yığıntı bir karmaşa ile belirtmek hedeflenmiştir.

Görsel 7. *İsimsiz 2*, "Detay", 45x36 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf, Krakle Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

Görsel 8. *İsimsiz 3*, 50x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 3 adlı çalışmamda bütün yıldız formu bir dinginlik bir sonuç göstermekte ise bu parçaların orantısız bir şekilde bölünmesi ile bir kompozisyon oluşturması kaygıyı ve çeşitli problemleri ifade etmesi hedeflenmiştir.

Görsel 9. *İsimsiz 3*, "Detay", 50x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Şeffaf Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

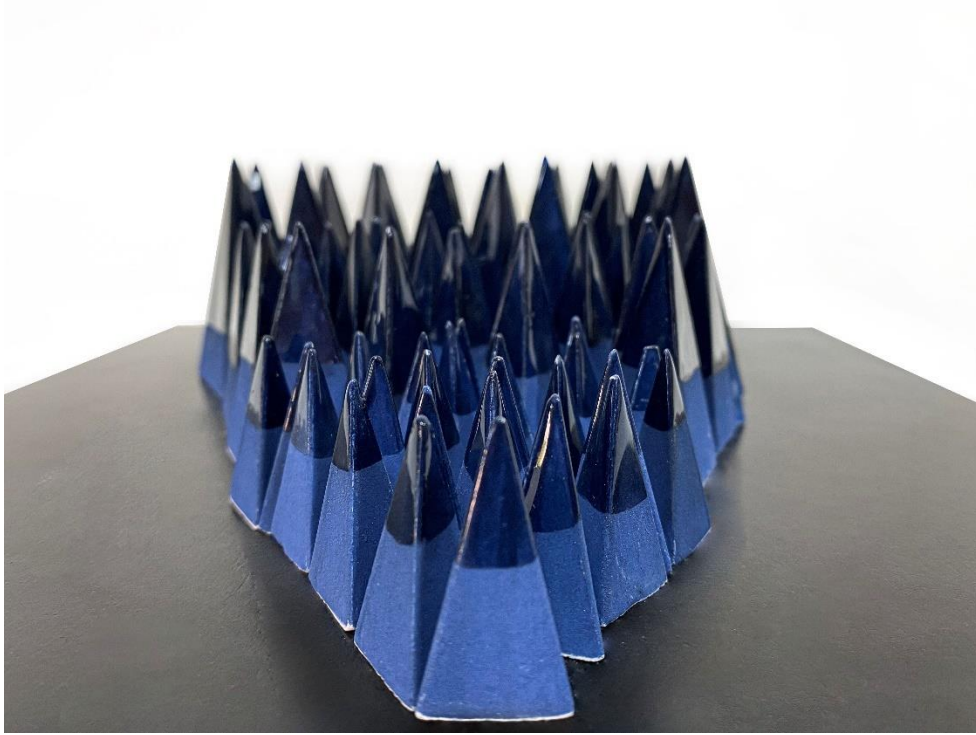

Görsel 10. *İsimsiz 4*, 50x35 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle Transparan Sırlı.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 4 adlı çalışmamda kararsızlıkların birbirinden bağımsız olarak aynı tezatlıkla birbirine bağlı hücre şeklinde olan, problem ve psikolojik sendromları yansıması hedeflenmiştir.

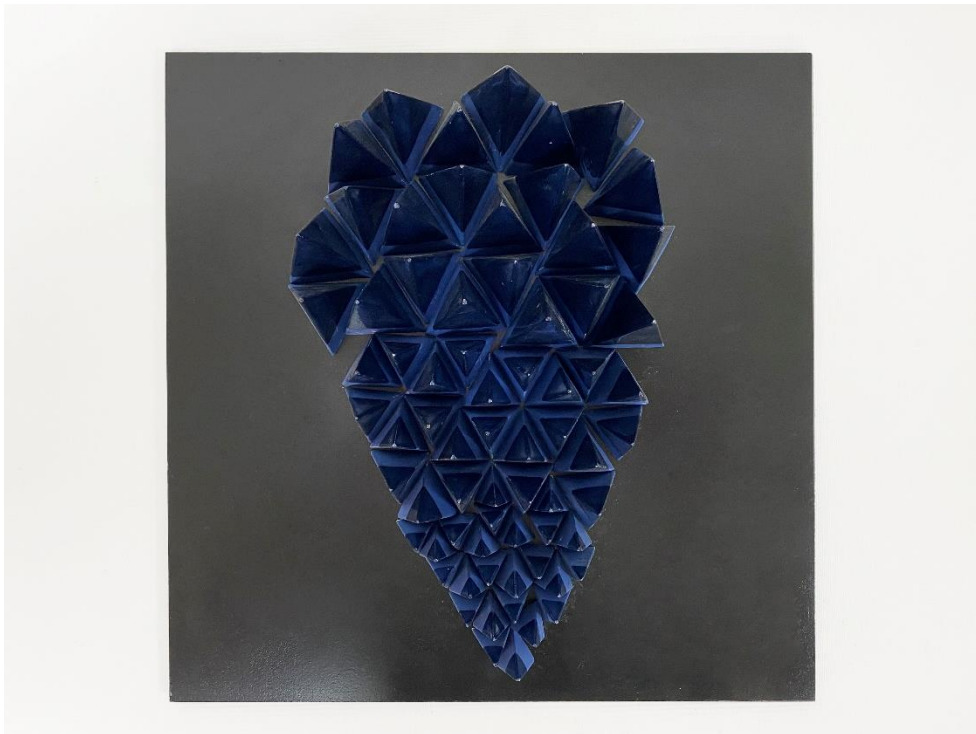

Görsel 11. *İsimsiz 4*, "Detay", 50x35 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle
Transparan Sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

Görsel 12. *İsimsiz 5*, 30x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Mavi Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 5 adlı çalışmamda psikolojik travmaların seramik yüzeyler üzerindeki renkler ve geçişlerle insanların inişli çıkışlı çeşitli depresif hareketlerini yansıtmak hedeflenmiştir.

Görsel 13. *İsimsiz 5, "Detay"*, 30x30 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Mavi Sır altı, Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

Görsel 14. *İsimsiz 6*, 35x20 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle transparan sırlı.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 6 adlı çalışmamda yıldız kollarının ana taşıyıcı bünyeden kopup, taşıyıcı bünyeyi ön planda tutarak alt bağlayıcı yapıyı önde tutmak için aynı problemlerin psikolojide olduğu gibi temelden geldiğinin ifade edilmesi hedeflenmiştir.

Görsel 15. *İsimsiz 6, "Detay"*, 35x20 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Krakle Şeffaf transparan sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

Görsel 16. *İsimsiz 7*, 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Gökkuşığı sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

İsimsiz 7 adlı çalışmamda bilinç altımızdaki düşüncelerin dışavurumcu bir ifade etme dili kullanılarak duyguların dışa yansımadır.

Görsel 17. *İsimsiz 7*, "Detay", 19x19 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Gökkuşığı sırlı. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2022.

SONUÇ

Sanat, içerisinde insana ait türlü aktiviteler, yaratımlar ve ifade biçimleri barındırabilen bir kavramdır ve aynı zamanda toplum ve bireyin geliştirici, dönüştürücü unsurudur. Sanat eseri üretim sürecinin kişilerin kendilerini ifade etmesine olanak sağlaması ile birlikte kişinin aynı zamanda yaşamış olduğu toplumsal, tarihsel, kültürel değerleri ile iç içedir. Bu sebeple üretim sürecinde aşama aşama yaşanmış tüm birikimler ele alınarak çalışmalar devam eder. Kişilerin sanat terapisi ile birlikte ürettikleri ürünlerin üzerinde üreten kişinin doğrudan ve dolaylı olarak izlerini görebilmek mümkündür. Seramik terapisi üreten kişi veya kişilerin cümle kurmadan kendilerini sembollerle anlatabildikleri bir alan olmuştur. Kil ile üretilmiş tüm ürünler gerçeğe yakın olacak şekilde şekillendirilmiş çok boyutlu nesnelere. Boyu, eni ve yüksekliği dışında, ağırlık, doku, derinlik gibi özellikleri bulunur. Kil ile gerçeğe yakın objelerin oluşturulabilmesinin yanında, gerginlik, mutluluk, huzursuzluk gibi bilinçaltına ait fantezilerin ortaya konulması açısından bu özelliği ile psikoterapide kullanılmasının temelini oluşturuyor. Kil ile yapılmış olan üretimler sayesinde önemli bir oranda gözlem yapılabileceğinin de altını çizmek mümkündür. Seramikle terapi; düşüncelerin dışavurumunu rahatça ifade edebilme, duyguları aktarmada kolaylaştırma, bilinçaltında var olan her şeyi açığa vurma, sözlü iletişimi kolaylaştırma, düşünceleri sembolleştirme gibi iyileştirici ve sözlü olmayan, kendinden haber verme aracı olarak kullanmayı mümkün kılar.

Bu çalışmada sözlü ifade olanağı bulunmayan bireyler gözlemlenmiştir. Kendilerini ifade edebilme, düşüncelerini aktarma olanağı sağlamak amacıyla bir takım görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerin amacı bir ay gibi bir süreçte seçilmiş kişilerin kendilerine ifade yöntemi olarak "seramik terapi yöntemi" ile uygulamalar yaptırmak ve bunun sonucunda katılımcıların iç dünyalarını yorumlama yeteneği ile bunun psikoterapideki karşılığını açıklamaya çalışmak olmuştur. Bireyler ile gerçekleştirilen sohbetlerde, kişilere seramik uygulamalarla, yaşantıları arasında bir bağ kurup kurulmadığı sorulmuştur. Yapılan açıklamalarda kendi iç dünyalarına dönüşleri fark edilmiştir. Sanatta hayat gibi seçimler, kaybedişler ve kazanışlarla bir gittiğini bir şeyi tasarlamak, eline geçtiğinde kayıp yaşamak ve bunun hayatla benzeştiğini ifade eden bireylerin aslında hayatlarında ki en büyük şeyin cesaret olduğunu çünkü yapamam dedikleri her şeyi

mükemmeliyetçilikten çıkıp o ürünü çıkarma çabası içerisinde bulurken hayatta da cesaretsizce davrandıkları durumlara karşı, olduğu kadarını kabullenme duygusunu görme gibi bir birleşim olduğundan, sanat ve hayat arasında retrospektif bir bağlantı kurduğunu, insanların aslında hayatı geriye dönük yaşadıklarını ve yıllar geçtikçe geçmişe özlem duyduklarını ve sanatında bu bağlamda geçmişe dönük duyguları ve düşüncelerini yansıttığını ifade ettiğini ve yaptıkları her işte çocukluklarından bu zamana kadar yaşadıkları olayların yansımalarının yer aldığını ve bunların ruhlarında ve beyinlerinde bıraktığı izleri gösterdiğini kanıtlamışlardır.

Seramik uygulamaların üç boyutlu oluşu ile kuramsal anlam taşımaları, istemsiz olarak kişiler üzerinde etkili oluşu, kişilerin tepki vermeleri, bu tepkilerin bir anı, hayal, fantezi odaklı olabileceği görülmüştür.

Yapılan görüşmelerden yola çıkarak bireyler üzerinde olumlu olumsuz etkileri görülen bu terapi yöntemi ile bir ürünü istedikleri gibi üretmediklerinde, kaygılandıklarını ve bu durumun kendilerinde gerginlik yarattığı gözlemlenmiştir. Form ve yüzeyler üzerindeki arayışları ile uygulamalarda çeşitli duygu karmaşası, yaşantıda yer alan kararsızlıklar ile oluşan problemler, psikolojik sendromlar duygular yansıtılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak doğru tekniği bildikleri fakat tam olarak uygulayamadıklarını tıpkı hayatlarında olumsuz bir durumla karşılaştıklarında sabırsızlandıklarını ve kötü sonuçlar elde ettiklerine değinmişlerdir. Bazı konularda bilgileri, tecrübeleri arttıkça bu durumun azaldığını ama kişisel yaşantılarında henüz bunu uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir.

Seramik bir terapidir, uygulamalar kişiye ayna olmaktadır. Yaşanan bu sanatsal süreç, insan yaşamındaki farklı anlar ve yaşanmışlıkların bir kopyası gibidir. Kişinin kendi yaratıcılığını kullanarak, yaşadığı problemleri, kaygıları çözebileceğini görmesi sağlanmıştır

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ışığında kişisel uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Kişisel uygulamaların üzerinde kullandığım renklere ve formlara birer düşünce gücü yüklenmiş olup birtakım anlamlar içermesi hedeflenmiş olan geometrik sembollerdir. Bu semboller, bilinçaltındaki düşüncelerin, aktarılmak istenen halin biçimle ifadesi olmuştur. Farklı gerçeklerin ifade etme biçiminde aracı olan geometrik formlar, formların taşıdığı enerjiler, sözlü olarak ifade edilemeyen fakat sezgisel olarak ifadelere ulaşılabilen önemli gerçekler

barındırması hedeflenmiştir. Kişisel uygulamalarımda da kişinin aynası olması istenen, bilinçaltında var olan dil ile ifade edilmesi güç veya istenmeyen durumlarda ortaya konmuş formlar, izleyicinin yorumlamasına, kendinden bir şeyler bulabilmesine, olanak sağlaması hedeflenmiş olup böylece, seramik uygulamalar üzerinde sanat ve terapi altında duyguların nasıl çözüme ulaşacağı, somutlaştırılacağı gösterilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

Anderson, F. E. (1995). Catharsis and empowerment through group claywork with incest survivors. *The Arts in Psychotherapy*, 22(5), 413-427.

Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception*. Berkeley, CA: University of California Press.

Betensky, M. G. (1995). *What do you see? Phenomenology of therapeutic art expression*. Bristol, PA: Jessica Kingsley.

Birren, F. (1980). *Color psychology and color therapy* (Rev. ed.). Secaucus, NJ: Citadel Press.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, volume 1: Attachment*. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, volume 2: Separation: Anxiety and anger*. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.

Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss, volume 3: Loss: Sadness and depression*. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.

Bratton, S. C., & Ferebee, K. W. (1999). The use of structured expressive art activities in group activity therapy with preadolescents. In D. S. Sweeney & L. E. Homeyer (Eds.), *The handbook of group play therapy: How to do it, how it works, whom it's best for* (pp. 192-214). San Francisco: Jossey-Bass.

Brock, M. (1991). The therapeutic use of clay. *British Journal of Occupational Therapy*, 54(1), 13-15.

Brown, J. J. (1975). Therapeutic developments in clay and imagery with a regressed schizophrenic. *Art Psychotherapy*, 2, 1-14

- Busine, L., Brand-Claussen, B., Douglas, C. and Jadi, I. (1998) *Beyond Reason: Art and psychosis, works from the Prinzhorn Collection*, San Francisco: University of California Press
- Case, C., & Dalley, T. (1992). *The handbook of art therapy*. New York Routledge.
- Clark, L. (1975). *The ancient art of color therapy*. Old Greenwich, CT Devin-Adair.
- Cotton, M. (1985). Creative art expression from a leukemic child [Özet]. *Art Therapy*, 2, 55-65.
- Dalley, T. (1987). *Images of art therapy*. New York Tavistock.
- Dryden, W., Waller, D., & Gilroy, A. (1992). *Art therapy: A handbook*. McGraw-Hill Education (UK).
- Edwards, D. (2014). *Art therapy*. sage.
- Edwards, M. (1989) Art, therapy and Romanticism, in A. Gilroy and T. Dalley (eds), *Pictures at an Exhibition*, London: Tavistock/Routledge.
- Egan, G. (1998). *The skilled helper: A problem-management approach to helping*. Albany, NY: Brooks/Cole.
- Elkisch, P. (1947). Diagnostic and therapeutic value of projective techniques. *American Journal of Psychotherapy*, 1, 279-312.
- Farokhi, M. (2011). Art therapy in humanistic psychiatry. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2088-2092.
- Frank, L. K. (1957). Tactile communication. *Genetic Psychology Monographs*, 56, 209-255.
- Gladding, S. (1998). *Counseling as an art: The creative arts in counseling*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Gladding, S. T., & Newsome, D. W. (2003). Art in counseling. *Handbook of art therapy*, 243-253.
- Goffman, E. (1973) *Asylums*, Harmondsworth: Penguin Books.
- Golomb, C. (1972). Evolution of the human figure in a three-dimensional medium. *Developmental Psychology*, 6(3), 385- 391.

- Golomb, C., & McCormick, M. (1995). Sculpture: The development of three dimensional representation in clay. *Visual Arts Research*, 21(1), 35-50.
- Graziano, J. E. (1999). *Narrative and clay: The storied forms of early adolescents ten to fourteen*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, New York.
- Henley, D. (2002). *Clayworks in art therapy: Playing the sacred circle*. Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Hill, A. (1948) *Art Versus Illness*, London: Allen and Unwin.
- Hogan, S. (2001) *Healing Arts: The history of art therapy*, London: Jessica Kingsley.
- Hughes, R. (1981) *The Shock of the New*, London: British Broadcasting Corporation.
- Hunter, M., & Struve, J. (1998). *The ethical use of touch in psychotherapy*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jorstad, J. (1965). Clay forming in psychotherapy: A possible remedy to communication and insight. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 41(4), 491-526.
- Kagin, S.L., & Lusebrink, V. B. (1978). The expressive therapies continuum. *Art Psychotherapy*, 5, 171-180.
- Kameguchi, K., & Murphy-Shigematsu, S. (2001). Family psychology and family therapy in Japan. *American Psychologist*, 56(1), 65-70.
- Keyes, M. F. (1984). The family clay sculpture in redecision therapy. *Transactional Analysis Journal*, 14(1), 68-71.
- Kwiatkowska, H. Y. (1978). *Family therapy and evaluation through art*. Springfield, IL: Charles C Thomas.
- Mahnke, F. (1993). *Color and light in man-made environments*. New York: Van Nostrand Reinhold. 5

- Mattes, J., & Robbins, A. (1981). Creative interventions in psychoanalytic psychotherapy. *The Psychoanalytic Review*, 68, 386- 394.
- Mciver, K. S. (2001). *Spirit into form: The experience of clay as a spiritual practice*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, New York.
- McNiff, S.A. (1979) From Shamanism to art therapy, *Art Psychotherapy*, 6: 155–161.
- Michal Sholt MA & Tami Gavron MA (2006) Therapeutic Qualities of Clay-work in Art Therapy and Psychotherapy: A Review, *Art Therapy*, 23:2, 66-72,
- Mitchell, P. (1984). The role of regression in the treatment of depression with an intact ego. *Pratt Institute Creative Arts Therapy Review*, 5, 17-21.
- Montgomery, J. (1971). The importance of seeing red: Self-teaching techniques for adult aphasia. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 36, 250-251.
- Neboschick, M. (1975). A treatment of the psychopathology of depression through inducement of appropriate mood changes by a combination of music and comparable colors with complementary counseling [Abstract]. *Dissertation Abstracts International*, 35 (IOB), 5088.
- Neumann, E. (1955). *The great mother: An analysis of the arche- type*. New York: Bollingen Foundation.
- Ogden, T. H. (1989). *The primitive edge of experience*. Northvale, NJ: Jason Aronson.
- Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2000). The internal working model concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2), 155-175.
- Prinzhorn, H. (1995) *Artistry of the Mentally Ill*. Translated by Eric von Brockdorff. New York: Springer-Verlag.
- Raphael, M. (1947). *Prehistoric pottery and civilization in Egypt*. New York: Pantheon/Bollingen Series.

- Rhinehart, L., & Engelhorn, P. (1982). Pre-image considerations as a therapeutic process [Abstract]. *Arts in Psychotherapy*, 9, 55-63.
- Rhodes, C. (1994) *Primitivism and Modern Art*, London: Thames and Hudson.
- Rubin, J. A. (1984). *Child art therapy: Understanding and helping children grow through art*. (2nd edition). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Rubin, J. A. (1984). *Child art therapy: Understanding and helping children grow through art*. (2nd edition). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Rubin, J. A. (1984). *Child art therapy: Understanding and helping children grow through art*. (2nd edition). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Rustigan, C. (1996). Effects of color light and relaxation exercise therapy on adults with learning disabilities [Abstract]. Sacramento: California State University. (ERIC Document Reproduction Service No. ED392194)
- Storr, A. (1972) *The Dynamics of Creation*, London: Secker and Warburg
- Ulman, E. (2001). Art therapy: Problems of definition. *American journal of art therapy*, 40(1), 16.
- Vaughan, W. (1995) *Romanticism and Art*, London: Thames and Hudson.
- Wadeson, H. (1971). Characteristics of art expression in depression [Abstract]. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 153, 197-204.
- Wadeson, H. (1987). *The dynamics of art psychotherapy*. New York: Wiley.
- Waller, D. (1991) *Becoming a Profession: A history of art therapists 1940–82*, London: Routledge.
- Waller, D. (2003). *Group interactive art therapy: Its use in training and treatment*. Routledge.
- Winship, G., & Haigh, R. (1998). The formation of objects in the group matrix: Reflections on creative therapy with clay. *Group Analysis*, 31, 71-81.

Withrow, R. L. (2004). The use of color in art therapy. *The Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 43(1), 33-40.

Woltmann, A. G. (1993). Mud and clay. In C. S. Schaefer & D. M. Cangelosi (Eds.). *Play therapy techniques*. (141-157). Northvale, NJ: Jason Aronson.

Zierer, E. (1976). Creative analysis: A nonverbal and verbal psychotherapy technique. *Art Psychotherapy*, 3, 27-41.

Cemil Sena, *ESTETİK Sanat ve Güzelliğin Felsefesi*, Remzi Kitapevi, Ankara, Şubat 1972, s. 73.

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

Aysu KILIÇ

Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: SERAMİK UYGULAMALAR ÖZELİNDE SANAT VE TERAPİ

Yukarıda başlığı verilen Tez tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
18.07.2022	61	76,556	28.06.2022	%2	1872103639

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (18/07/2022)

Aysu KILIÇ

Öğrenci No: N20130443

Anasanat: Seramik

Anasanat Dalı Program

(işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Master's Thesis Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title : ART AND THERAPY FOR CERAMIC APPLICATIONS

The whole thesis is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
18.07.2022	61	76,556	28.06.2022	%2	1872103639

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (18/07/2022)

Aysu KILIÇ

Student No: N20130443

Department: Ceramic

Department

Program/Degree (please

mark):

Master's X	Proficiency in Art	Joint Phd
---------------	-----------------------	-----------

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Assoc.Prof. Hüseyin ÖZÇELİK

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....
Aysu KILIÇ

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teziere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

